

Slovenski List.

Neodvisno slovensko krščanskosocijalno glasilo.

Štev. 14.

V Ljubljani, v soboto 7. aprila 1900.

Letnik V.

„Slovenski List“ izhaja v sobotah dopoldne. — **Naročnina** je za vse leto 8 K, za pol leta 4 K, za četrt leta 2 K. Vsaka številka stane 14 vin. — **Dopisi** pošiljajo se uredništvu „Slov. Lista“ — **Nefrankovani dopisi** se ne sprejemajo; rokopisi se ne vračajo. — **Naročnina, reklamacije in oznanila** se pošiljajo upravnistvu „Slov. Lista“. Uredništvo in upravnistvo sta v Ljubljani, **Gradišče štev. 15**. Uradne ure od 9—12 ure dop. — **Oznanila** se računajo po navadni ceni.

Gradec in Slovenci.

Izviren dopis iz Gradca.

Gradec je veliko in važno slovensko mesto, zakaj nikjer drugod, izvzemši Ljubljano in Trst, ne biva toliko Slovencev, kakor v Gradcu. Kdor pozna graške razmere, — na uradno statistiko se pač ni mogoče zanašati iz lahko umevnih vzrokov — pritrdi nam, da je dobra petina, če ne četrtina graškega prebivalstva slovenska. Graški Slovenci pa ne pripadajo, kakor bi kdo mislil, samo delavskim slojem, mnogo jih je v višjih družabnih stanovih. Po nekaterih okrajih celo prevladujejo napisi s slovenskimi imeni. V Gradcu so zastopani Slovenci v vseh slojih, a navzlic temu so graški Slovenci brez pomena, ča, Nemci lahko imenujejo Gradec z neko pravico najbolj nemško vseh nemških mest, ker graško Slovenstvo je pomenjalo in pomenja še vedno samo suho vejo na slovenskem narodnem drevesu. To dejstvo je za nas Slovence silno žalostno. Borni naši trpini, ki jih je glad pregnal v Ameriko, so si ustanovili krepko in obsežno organizacijo, ameriški Slovenci se zavedajo svojega pokolenja, ameriški Slovenci imajo svoje narodno življenje, nič, prav čisto nič pa ni čuti o narodnem življenju graških Slovencev, da sicer bivajo v tolikem številu tako blizu svoje rodne zemlje v glavnem mestu dežele, ki je po tretjini slovenska. Leto za letom se vsipljejo neprenehoma Slovenci v Gradec, in, dasi živimo v dobi narodne prebujenosti, spi graško Slovenstvo nevzdravno, smrtno narodno spanje. Gradec je Slovenstva veliko grobišče; vse stotine Slovencev, ki se leto za letom selijo v Gradec, so za nas izgubljene, ker se utope v nemškem morju, če ne ti priseljenci sami, njih otroci pa gotovo.

Nujno potrebno je, da prično domoljubi v domovini na to misliti in delati, kako bi se ta pogubni proces ponemčevanja graških Slovencev vsaj deloma ustavil, ako ne popolnoma.

Inteligenca je že po svoji naravi poklicana voditeljica drugih narodovih slojev. V Gradcu je sicer dovolj slovenske inteligence, toda, kdor bi pričakoval od te pomoči graškemu Slovenstvu, čakal bi je zaman. Trpke besede nam silijo v pero, ko se domislimo graške slovenske inteligence. Poznamo nekaj vrlih mož, ki imajo gorko srce za naše ljudi, a žal, ravno ti imajo toliko stanovskih dolžnostij, da ne morejo dosti storiti za probujanje graškega Slovenstva. Velika večina naše inteligence je v narodnem pogledu tako mlačna in brezbržna, da se že sramuje svojega rodú in boji s Slovencem občevati.

Umevno je, da se slovenski trgovci in obrtniki ne morejo dosti ogrevati za narodno stvar, dokler še drugi slovenski sloji niso probujeni. Ako bi se v teh probudila narodna zavest, ako bi se graški Slovenci le nekoliko poprijeli gesla „svoji k svojim“, postavili bi se lahko vsi graški slovenski trgovci in obrtniki v narodne vrste in lahko bi se smejali bojkotu z nemške strani.

In naše delavstvo? Srce mora krvaveti vsakemu, kdor pozna bedne razmere slovenskega delavstva v Gradcu. Z večine prihajajo dobri mladi ljudje iz domovine rokodelstva se učiti ali dela iskat. Izprva še hodijo v cerkev, a ker večinoma še ne umejo nemščine, dolgočasijo se med propovedjo, izostajajo od nje in sčasoma tudi od božje službe. Ko se privadijo nemščini, odvadajo se cerkve. Ljudje, ki so še

najbolj potrebni pouka, so popolnoma zapuščeni in zanemarjeni. Kaj čuda, če se dajo preslepiti sladkoustnim, kričavim in mogočnim socialnim demokratom, kaj čuda, če se začno pogrezati v močvirje graške npravne propalosti. Divji zakoni so redni pojavi, pravilni skoraj izjema. Posledice so strašne. Za npravno propalostjo pride grozovita gmotna beda, bolezen, zgodnja smrt, kopa duševno in telesno zanemarenih otrok. Lahko je umeti, da nimajo in ne morejo imeti ti reveži zmisla za narodno idejo.

Vender bi bilo treba po naših mislih vsekako pri delavstvu začeti, ako hočemo kdaj celiti to hudo rano na našem narodnem telesu. Delavstvo ima v narodnem oziru še najbolj proste roke. Poskušali so sicer nemški zagriženci in tudi rdečkarji že nekajkrat podjetnike prisiliti, da bi odpustili svoje slovenske uslužbenice, toda podjetniki so še vselej take zahteve odbili, rekoč, da ne dobe z lepa tako porabnih delavskih močij, kakor so slovenske.

V tem oziru ni torej nikake zapreke. Glavna zapreka je verska mlačnost našega delavstva, zakaj človek, ki je v verskem oziru malo brižen, ne ogreva se dosti za svoj narod. Nasprotno pa opazamo ravno v Gradcu, da so najbolj vneti narodnjaki oni, ki najbolj vestno opravljajo svoje verske dolžnosti. Verske mlačnosti v našem delavstvu pa je največ kriva cerkev. V Gradcu je dosti slovenskih prav gorečih duhovnikov, ki bi z največjim veseljem začeli oznanjati božjo besedo v slovenščini, ko bi le predniki dovolili, pred vsem pa škofijski ordinariat. To bi se dalo prav lahko doseči, ako bi se slovenski vladiki za to stvar zavzeli. V verskem in narodnem oziru je nujno potrebno, da se v Gradcu uvede vsaj ena slovenska propoved in krščanski nauk vsako nedeljo.

Živo čutimo potrebo slovenskih šol v Gradcu. Najpoprej bi bilo treba ustanoviti dva otroška vrtca. Ker se morata navadno oba roditelja pehati za zaslužkom, ostaja slovenska deca brez pouka v najnežnejši, v najbolj važni dobi svojega življenja, ki je odločilna za poznejši čas.

Zelo važno nalogo bi imelo za ohranitev graškega Slovenstva društveno življenje. Slovenska inteligenca je nekaj imela svojo „Čitalnico“, ki je pa že davno navzlic velikemu številu slovenske inteligence zaspala. Pred nekaj leti so si delavci ustanovili svoje društvo „Edinost“, ki je brž razpalo, ponajveč radi notranjih preprirov, ki so se nujno pojavili vsled versko-indiferentne društvene podlage. Lani so nekateri dijaki in delavci ustanovili „Slov. izobraževalno in zabavno društvo Naprej“, ki se je postavilo na versko in narodno podlago ter zbira Slovence ne glede na stan, ima svojo čitalnico in knjižnico, prireja predavanja, daje pouk v nemščini, računstvu in petju. Mlado društvo se bori s silnimi težkočami, treba mu je ledino orati. Inteligenca je mrzla, trgovci in obrtniki se boje društvu pristopiti iz strahu pred Nemci, mnogo delavstva pa hodi najraje tja, kjer prija njega nižjim nagonom.

Iz povedanega je razvidno, da si graško Slovenstvo samo ne bo opomoglo, in da mu mora priskočiti domovina z izdatno moralno in gmotno podporo na pomoč. Zato pozivljemo vse slovenske domoljubne kroge, pred vsem pa „Našo stražo“ in „Družbo sv. Cirila in Metoda“, da obrnejo svojo pozornost na Gradec, kjer rapidno gineva naš narod.

Izvirni dopisi.

Iz Selške doline, dne 5. aprila. (Nova železnica.) Tudi prebivalce Selške doline je razgrela novica, da se utegne kmalu začeti graditi imenitna proga državne železnice skozi Bohinj. Postaje bodo: Jesenice, Bled, Bohinjska Bela, Nomen, Bohinjska Bistrica, Podbrdo, Huda Južina, Grahovo, Sv. Lucija. Kakor ljudstvo okoli Tržiča, Kranja, Loke, Idrije in Senožeč s to progo ni zadovoljno, tako bi tudi prebivalci Selške doline radi videli, da bi šla železnica na Loko. A udati se moramo višjim močem in prevelikemu vplivu barona Schwegelna, ki je izvrstno poskrbel za svoj gradič in za svojo Industrijsko družbo, katera ima fužine na Savi pri Jesenicah. Naša dolina pa vender utegne imeti korist od nove železnice, ki pojde pod zemljo blizu Sorice, ako bi se pozneje napravila še druga železnična zveza, namreč če se vsaj z normalnotirno železnico zveže Škofja Loka s Podbrdom. Ta železnica bi bila neizmerne koristi ne le za sedaj v stran potisnjeno Loko in za lepo, lesa in rude bogato Selško dolino, ampak tudi za Ljubljano, za velik del Gorenjskega in še za daljne kraje. Vsi ti kraji potrebujejo zaradi trgovine kratke zveze s Trstom in železnične črte, ki bi delala konkurenco predragi južni železnici. To bi se doseglo z železnico po Selški dolini. S to železnico bi bila blagu, ki pojde po novi državni železnici iz Ljubljane ali Loke na Bohinj v Trst, okrajšana pot za celih 46 km. Proga Loka-Jesenice-Bohinj-Podbrdo bo namreč znašala 79 km, proga Loka-Železniki-Podbrdo bi pa znašala le 33 km. Zgradba selške železnice bi ne bila posebno težavna, le med Petrovim Brdom in Podbrdom bi bilo treba blizu 2 km dolgega predora. Naši državni poslanci naj tedaj opozoré odločilne kroge pri železniškem ministerstvu že zdaj na to zvezo, da se ne bo pozneje, ko bi se resno mislilo ne njeno zgradbo, nihče izgovarjal: Škoda, da se na to ni mislilo pri zgradnji Bohinjske železnice in da smo takrat napravili to in ono napako.

Iz Hrvatske, 5. aprila. Vže mnogokrat se je povdarjalo, da je ni naravnije zveze, nego je zveza med Hrvati in Slovenci. Isto misel izraža vaš članek v predzadnji številki „Slov. Lista“, ko pravi: „Dogodke, ki se vrše na Hrvatskem, naj bi Slovenci smatrali za svoje“. Da je našel članek odmev v Hrvatski, svedoči dejstvo, da poroča o njem ugledni hrvatski list „Obzor“, ki prinaša v številki z dne 26. marca vsebino omenjenega članka.

Sigurno smatrajo vsi zavedni Slovenci svojim i vsak dogodek, tičoč se velikega biskupa, slavnega Slovana Strossmayerja. Zato naj vam kratko poročam o njegovem 86. imendanju, ki ga je praznoval 19. m. m.

Veliko število trobojnic, ki so vihrale raz streh v Djakovu, je pričalo, da slavi hrvatski narod neko posebno slavo. Zbirali so se duhovni in posvetni veljaki in hiteli v biskupski dvorec. Kapitelj, duhovščina in semeniška mladež so se zbrali v palači in presvetli g. Gabro Babić, kanonik-opat, je nagovoril z lepimi besedami prevzvišenega godovnjaka in povdarjal, da danes ne slavimo samo spomin rednika Gospodovega, temveč proslavljamo tudi preporoditelja, dobrotnika, ljubljenca hrvatskega naroda. Krepki živjoklici so svedočili, da je govoril govornik vsem iz srca. Prevzvišeni se je zahvalil za čestitko in izjavil, da mu je glavna opora v delovanju za

Boga in narod udana duhovščina. Prevzvišeni je vkljub svoji visoki starosti še krepak in lahko se nadejamo, da ga nam Bog ohrani še mnogo let. Prišlo mu je čestitat i mnogo odličnih posvetnjakov, ki so se potem skupno z duhovščino udeležili slavnostnega banketa.

Politiški pregled.

Bedni položaj štajarskih Slovencev. Ob svojem izstopu iz dež. zbora štajarskega so slovenski dež. poslanci štajarski izdali na slov. ljudstvo oklic, ki kaže krivice, ki se gode slovenski stvari od nemških mogočnjakov v Gradcu. Iz oklica posnamemo: Za Sp. Štajersko, kjer zahteva služba sama znanje slovenskega jezika, nastavljajo se uradniki, kateri jezika, ki ga govorijo ljudstvo, niso zmožni. Za deželno sadje-rejsko in vinorejsko šolo v Mariboru pridobili so se n. pr. učitelji iz Prusije; domači prosilci pa so se prezrli, akoravno so izkazali večjo sposobnost in pa boljše strokovno izobrazbo. Deželne službe videti so, kakor da so izključljivo prihranjena posest nemškim sodeželanom. Naši dijaki so izključeni od vseh štipendij, katere ima podeliti dež. odbor. Vsi od dežele vzdrževani višji izobraževalni zavodi so izključljivo nemški; celo z ljudsko šolo, ki je namenjena za izobrazbo slovenskega prebivalstva, se ravna kakor s pastorko in to mora nezasluzeno čutiti tudi učiteljsko osebje, delujoče na teh šolah, kakor se je to neoporekljivo pokazalo pri novem postavljanju šol v plačilne razrede povodom urejevanja učiteljskih plač. V gospodarskem oziru se Sp. Štajarska zanemarija, posebno glede reguliranja rek in potokov, kakor tudi glede cest. Celo pri dovoljevanju brezobrestnih posojil, kakor pri razdelitvi ameriškega trsovja začenja se uporabljati princip, da se nemško mislečim prebivalcem mest in trgov, celo takim, ki so premožni, daje prednost na škodo v resnici bedo trpečega slovenskega kmečkega prebivalstva. Slovenski predlogi se ne pustijo niti do posvetovanja ali se pa kar brezobzirno preglašujejo. V deželi ni nič manj kot 19 nemških meščanskih šol, katere stanejo deželo na leto okroglo 280 000 kron, da se pa temu nasproti ne nahaja v deželi niti ena slovenska meščanska šola! Predlog, da se deželni šolski svet informira po vzgledu češkega ali tirolskega, tako da bi se slovenskemu narodu podelil primeren vpliv na njegovo šolstvo, ni prišel niti do obravnavanja v deželnem zboru. Deželni red in deželni volilni red sta tako sestavljena, da Slovenci na Štajarskem, števisi 400.480 prebivalcev, imajo od 60 izvoljenih deželnih poslancev samo osem, Nemci, števisi 847.923 prebivalcev, pa 52. Preko predloga za pravično razdelitev mandatov prestopila je nemško-narodna večina na dnevni red, pač pa se trudi dognati reformo volilnega reda, katera bi slovenskemu narodu odvzela vsako nado, da bi kdaj mogel zadobiti toliko zastopnikov v deželnem zboru, kakor mu jih gre vsled njegovega števila in njegovih davkov. Ko so se čitale interpelacije v slovenskem jeziku, ko so se začele slovenske besede, jezik ene tretjine prebivalcev dežele, jih nemški poslanci niso hoteli slišati in so šli iz zbornice. Deželna vlada mirno gleda, kako se krajšajo lojalnemu slovenskemu narodu od dne do dne pravice in postave. Pri tolikem pritisku Nemcev na slovenske pravice bi bilo zoper čast slovenskih poslancev, hoditi še dalje v Gradec. Proč od Gradca! Razna slovenska politična društva štajarska so že sklenila izjave, s katerimi odobravajo korake svojih poslancev. Nemci se seve togote, da so jim slovenski poslanci povedali toliko bridkih resnic v obraz, in obetajo, da se bodo že maščevali nad slovenskim deželnim odbornikom Robičem.

Abstinenca na Goriškem. Prišli so goriški deželni poslanci v zbor brez izjave. Nihče ne ve, kaj je bolje: abstinenca, ali udeležba. To je siromaštvo slovenske politike, ki ima vzrok v nezavednosti ljudstva in v izkoriščanju položaja od strani na vrh plavajočih strankarjev. Dobili so Slovenci brco precej v prvi seji. Prav jim je! Ako bi bili goriški Slovenci možje, bi pustili

kardinala samega, da bi hodil v zbor, če bi hotel. Žel bi za Slovence toliko uspehov, kakor navzočnost vseh slovenskih poslancev, tam gori bi pa še več izdalo.

Wolf pride 28. t. m. razgrajati v Maribor.

Reforma obč. volilnega reda je vsprejel praški obč. svet. Uvel je tudi novo četrto volilno skupino. Cenzus v ostalih treh razredih se je znatno znižal. „Ponižni in odločni služabniki liberalne misli“ v Ljubljani radi posnemajo praški občinski zastop pri vsakem luksuriornem podjetju, da bi delavstvu dali vsaj četrto kurijo, tega pa gotovo ne store prostovoljno. Prisiliti jih bode treba z bojem!

Nova stranka se je ustanovila na Češkem. Oče ji je češki realist Masařyk. Ti „češki možje“ pravijo, da vsem uradnikom ni treba znanja obeh deželnih jezikov, ker so pri vsakem večjem uradu uradniki, ki so večji obeh deželnih jezikov. S tako stranko bodo Čehi hitro obračunili.

Zavedni Čehi. V moravskem deželnem zboru je 35 čeških poslancev vložilo 921 peticij za ustanovitev češke univerze na Moravskem. In Slovenci? Ti spe za svoje vseučilišče skupaj z odborom, ki naj bi dal navod za agitacijo. — Pri naborih češki člani komisij protestirajo nemškim zapisnikom in odrekajo podpise. — V češkem deželnem zboru so vložili češki poslanci predlog, naj se ruščina uvede kot obligatni predmet v vse češke srednje šole.

Izgon Slovanov. Iz Berolina prihaja poročilo, da okolu sto čeških delavcev mora zapustiti Rotenbach pri Gottesbergu vsled določila vladnega zastopnika. Naše vlade se Prusi prav nič ne boje, ker samo grozi ob takih nasilstvih, a ne povrača z istim orožjem.

Zopet anarhistični napad. Na kolodvoru v Bruslju je v sredo popoldne valeskega princa, prestolonaslednika angleškega, napadel 16letni anarhist Sipido. Dvakrat je ustrelil na princa, a ga ni zadel. V stanovanju napadalca, katerega so takoj prijeli, našli so mnogo anarhističnih spisov.

Vojna v južni Afriki. Odkar je namesto Jouberta postal general Louis Botha glavni zapovednik burske vojske, so imeli Buri že nekoliko dobrih uspehov. Zmagali so pri Karee-Sidingu. Pri bloemfonteinskem vodovodu so se Angleži umaknili v neko strugo, kjer so bili skriti Buri. Prišli so v past. Izgubili so Angleži 18 municijskih vozov, 7 topov in 350 mož. Roberts sam je po bitki šel pogledat kraj nesreče. Vodovod so Buri porušili. Ker so se bili angleški konji splašili, so bežali nazaj in odvlekli nekaj topov. Tudi pri Brandfortu so imeli Angleži nesrečo in enako pri Mafekingu. Še celo Angleži hvalijo prebrisanost burskega generala Olivierja. V Bloemfonteinu imajo Angleži 10.000 konj, vode pa kmalu ne bodo imeli nič. Generalu Robertsu hite drugi angleški generali na pomoč, a zbirajo se ondi tudi burske čete. Buri so zapodili angleške podanike, razen rudarjev, iz svojih mest. Rudniki v Transvaalu so zatvorjeni.

Domače novice.

Imenovanje. Pravni praktikant pri deželni vladi v Ljubljani Ivan Vrančič je imenovan avskultantom. — Avskultant dr. Viktor Murnik je imenovan koncipistom pri trgovski in obrtni zbornici v Ljubljani.

Zgodovinske laži mej Slovenci. „Slovenec“ piše: „V zadnji seji „Slovenske Matice“ je bil predsednik prof. Levec naprošen, da naj s pomočjo drugih pisateljev sestavi „Prešernovo spomenico“, katero bode za l. 1900 izdala „Matica“. Prof. Levec je obljubil, da bode to storil, zraven pa pristavil: „Razkril bodem pa v tej knjigi tudi nekatere neresnice, ki so razširjene o Prešernu, n. pr. to, da je kranjski dekan Dagarin požgal Prešernovo literarno zapuščino. Jaz in dr. Mencinger sva dobila dokaze, da je ta trditev neosnovana laž“. Sledili so tej izjavi debeli pogledi odbornikov. In kdo naj ne strmi! Prva dva veljaka imata dokaze, da je laž, kar je moral verjeti doslej vsak gimnazijec! Še ni davno, kar je stal velik pepelnjak na najbolj elegantni narodni veselici v „Narodnem domu“

v Ljubljani in vitke gospice in učeni profesorji so z gnevom hodili mimo in preklinjali Dagarina in vse klerikalno stranko, ki je upepelila literarni plod nesmrtnega pesnika. In vendar je ves ta gnev in polstoletno izkoriščanje groznega požiganja v liberalne namene ter podžiganje sovraštva do duhovnov počivalo na — zgodovinski laži!“

Hinavščina — razkrinkana! Liberalni učitelji, ki plešejo po „Učiteljskem Tovarišu“, so že večkrat, da bi ljudi preslepili, povdarjali, da so dobri katoliški kristijani. Ta sleparija ima zdaj svoj konec. Kakšno vero imajo ti učitelji, ki žalibog še vedno vzgajajo našo katoliško mladino, pokazali so v 10. številki „Učit. Tovariša“. Člankar tu pravi, da je vera le za srednji vek, proti kateremu bje kranjsko učiteljstvo boj prosvetljenega stoletja. Vera je duševni servilizem, proti njemu je odločno v vrsto prvoriteljev stopilo slovensko učiteljstvo. Ves nasprotni polk je učitelje napadel, ko je „tovariš“ Horwatek utemeljeval svoja demagogična načelja, „Slov. Narod“ je pa blagohotno pritekel učiteljem na pomoč, da jih nikdo ni osmešil zaradi novega Horwatekovega programa. Zdrave pameti nima učitelj, ki se upira temu programu. Ločitev šole od cerkve je najboljši politični list med Slovenci („Slov. Narod“) sprožil in potrdil. Nato dokazuje „Učit. Tovariš“, opirajoč se na poročilo nekega luteranskega konzistorija, da morajo biti šole popolnoma brezverske, tako da se v njih ne bo učil nikakršni veronauk, ampak le nauki splošne pravosti. Take brezverske šole naj uvede država tudi pri nas, ker le ona določa pogoje in meje cerkvene avtonomije. Resno se cerkev za splošno ljudsko omiko ni nikdar potegovala. Omika v katoliškem duhu je tendenciozna in strankarska. V avstrijski državi se ne podučuje samo veronauk, ampak tudi drugi predmeti v konfesionalnem smislu, kar ni postavno. Takšna praksa ni samo protislovje postavam dežele, temveč je tudi proti omiki, naravnemu in narodnemu smotru. — Nismo še vsega omenili. Lumparij v onem članku je že več. Polemike ni treba. Jasno je, da moderni učitelji hočejo pahniti vero in katehete iz naših šol. Boj, veseli boj, se bo tedaj še-le pričel! Čuje se, da „anathema“ zadene popolnoma brezverskega „Učit. Tovariša“. Zaslužil je, ker hoče v razširjanju brezverstva prekositi celo „Slovenski Narod“.

„Ta suhe“. V „Slov. Narodu“ so se zadnji teden podili barabe in cigani. Gonili so jih na duhovne, in na frančiškane še posebej. Česar je polno srce, rado s peresa gre — naši fini inteligenci, „Gifajo“ se, pa nič ne pomaga. „Ta suha“ poje pri frančiškanih. „Ta suho“ so dobile dekleta višje dekliške šole, kakor tudi „mokraška kuharica“, ker nočejo pustiti „Naroda“. Tavčar pa misli, da bo frančiškane prisilil. Ga je premalo v hlačah, da bi on ukazoval, kako se delé sv. zakramenti. Od Boga postavljeni višji duhovni pastir je škof. Kdor cerkve ne posluša, je nevernik in očitni grešnik. Ali je greh, čitati „Narod“? Poštena vest in škof pravita: da! Ker je greh, misliti umazanije in iskati dvomov v verskih stvareh, tedaj . . . Olajševalno za „Narodovce“ je le to, da ti ljudje sploh malo mislijo, ko bero „Narod“. Za-nje misli znana trojica, ki piše list. Nekoliko kazni pa vendar zaslužijo ti svobodni malomisleci. Kaj bi dr. Tavčar storil s „Sokolom“, ki bi vedno ritensko šel in še druge za seboj vlekel, kadar se komandira „naprej“? Ako bi to delal tudi le vsled tega, ker noče misliti, ozmerjal bi ga z „barabo, ciganom“. Ko bi pa trmoglavce naravnost povedal, da se ne bode poboljšal, bacnilo bi ga starešinstvo soglasno — na suho. Pri trmoglavcih tedaj tudi glede prepovedanih časnikov ni pardona. Taki morejo ali greh utajiti in postati pri spovedi sleparji, ali pa morajo pustiti zakramente in o praznikih gostiti se s „ta suho“ — če ne, je slepar duhoven, ki daje odvezo nepoboljšljivim grešnikom. Vera in protivera ne gresta v en meh! Pšenica na kup, pleve na svoj kup!

Za slovenščino pri sodiščih so interpelirali v dež. zboru kranjskem poslanci dr. Majaron in tovariši o. kr. vlado v prvi vrsti za-

radi izdanja odločb c. kr. najvišjega sodišča. Interpelacija navaja: § 27. ces. patenta z dne 7. avgusta 1850 drž. zak. št. 325 (statuta za c. kr. najvišji sodni in kasacijski dvor) veleva: „Ako se razprava ni vršila v nemškem, ampak v drugem jeziku, tedaj mora najvišje sodišče svojo odločbo z razlogi vred izdati v tistem jeziku, v katerem se je razpravljalo na prvi instanci, in pa v nemškem jeziku.“ Ta jasna zakonova določba se pa še dandanes ne prakticira za slovenski jezik, nego se odločbe c. kr. najvišjega sodnega in kasacijskega dvora dosledno izdajejo izključno le v nemškem jeziku, tudi če se je razprava na prvi instanci vršila izključno slovenski. Ta neravnopravnost je za slovenski narod tem občutnejša, ker se sicer navedeni zakon izpolnjuje pri c. kr. najvišjem sodišču glede na prav vse druge nemške jezike, izvzemši jedino le jezik slovenski. Glede na to, in ker ni prav nobenega razloga, izključevati rabo slovenščine, so vprašali interpelantje vlado: „Kdaj se konečno začne izvajati § 27. ces. patenta z dne 7. avgusta 1850 drž. zak. št. 325 tudi za slovenski jezik?“ Ob enem se je vladi izročila interpelacija poslancev dr. Majarona in tovarišev do visoke c. kr. vlade v roke Nj. ekselence gospoda dež. predsednika glede na interpelacijo, ki je bila v deželni zboru kranjskem zaradi jezikovne ravnopravnosti slovenščine pri c. kr. nadsodišču v Gradcu podana dne 7. aprila 1899, a do danes nanjo ni odgovora, pa se tudi še ničesar od merodajne strani ni storilo proti grajanemu postopanju.

Proti italijanskim vinom. Posl. Žitnik in tovariši so vložili v dež. zboru kranjskem samostalni predlog, naj se osrednja vlada pozivlje, da pri bodočih obravnavah glede nove carinske in trgovinske pogodbe z Italijo ne vsprejme takozvane vinske klavzule, marveč primerno zviša carino od italijanskih vin.

Kranjski deželni zbor je rešil v zadnjih dveh sejah same prošnje. Važen je predlog poslanca Zelena, kateremu se je iz neumljivih razlogov upiral poslanec Božič, o uravnavi Pivke. Poslanec Zelen je predlagal, naj se deželnemu odboru naroča, da gotovo v prihodnjem zasedanju poroča o v teku tega leta izvršenih poizvedbah in vsaj o približnem proračunu za uravnavo Pivke. Predlog je bil vsprejet. Izmed raznih zakladov nima nič kaj veselega računskega zaključka garancijski zaklad dolenskih železnic. Za leto 1898. je dežela morala v pokritje nedostatka letnega čistega dobička izplačati 46125 gld. 29 kr. Čista imovina tega zaklada je znesla 204.733 gld. 60 kr. Za l. 1900. proračunava deželni odbor vsega pokritja na 68.818 kron. Pripomnimo pa, da se to pokritje sestavlja večinoma iz doneskov dež. zaklada, z drugo besedo, da mora dežela plačevati že lep denar za dolenski železnici vsled nesrečne garancije. Normalno-šolski zaklad je l. 1898. imel dohodkov 426431 gld 15 kr., rednih troškov pa 405.348 gld. 35 kr. Čisto premoženje tega zaklada je znašalo 101332 goldinarjev. Deželni kulturni zaklad je imel leta 1898. 4443 gld. 16 kr. troškov in 6755 gld. pokritja. Potrebščina za deželno bolnico se proračunava na 255.427 kron, pokritje na 104.771 kron, torej je primankljaja 150.656 kron, ki se bo pokrila iz dež. zaklada. Potrebščina za blaznico se proračunava na 168.583 kron, pokritje na 27242 kron, torej bo moral deželni zaklad založiti 141.341 kron. Potrebščina dež. porodnišnice se proračunava na 21.295 kron, pokritje na 2161 kron, torej se kaže primankljaja 19.134 kron. Potrebščina za najdenišnico znaša 7312 kron, pokritje 776, torej primankljaj 6536 kron. Od trtne uši opustošenih vinogradov je na Kranjskem 91%. Da se vinarstvo zopet povzdigne, je na Kranjskem 22 trtnic, katere vzdržujejo kmetijske podružnice. Državni nasadi pa merijo že tudi 16 ha 30 a. Državne kleti, kjer se vinogradniki pouče o umnem kletarstvu, so v Novem Mestu, Draščah, Kostanjevici in Št. Vidu. Za prihodnje leto je deželni zbor zopet dovolil nove tisočake za trtnice, za vinorejskega učitelja, za streljanje zoper točo itd. Veliko naklonjenost je pokazal deželni zbor nemškimi Kočevarjem. Pri podporah za šolske zgradbe jim je naklonil 600 kron

podpore, dasi jim je že izdal za isti namen 10.000 kron. Kočevski bolnici je dal 6000 kron! Prošnjo „Konservativnega obrtnega društva“ glede obrtnih del v prisilni delavnici in prošnjo brivske zadrage, naj v dež. zavodih brijejo samo člani zadrage, je dež. zbor odklonil.

Načrt za starostno zavarovanje mestnih delavcev je sestavil policijski svetnik g. Podgoršek. O načrtu spregovorimo, ko ga župan predloži obč. svetu. Socijalni trud g. svetnika Podgorška zasluži res vsekakor nepristransko pohvalo.

Društvo županov. Pravila društva županov v ljubljanskem okraju so se predložila vladi v potrjenje.

V Šiški je župan Kauschegg moral odstopiti. Tudi tajnik Kržišnik ne bode imel več svojih prstov v občinski pisarni.

Dohod delavcev. V četrtek je došlo v Ljubljano 200 Goričanov in Italijanov. Delali bodo v opekarnah ljubljanske okolice.

V idrijskem rudokopu je zavladael te dni velik strah. Nekemu delavcu se je vnela obleka, katero je vsled vročine v rudokopu odložil, a jo položil preblizu svetilke. Delavci so bili v velikem strahu, da v rudokopu ne buhne ogenj in jih dim ne zaduši.

Baron Reinelt, šef velike trgovske tvrdke „Reyer & Schlick“, predsednik trgovinske zbornice itd v Trstu, je umrl, star 75 let. Reinelt je bil jako vpliven mož in tudi v političkih razmerah se je čutil njegov vpliv na škodo Slovincem. Zapustil je ogromno premoženje.

Volitve v Trstu. V četrtem volilnem razredu so zmagali kandidatje „Demokratice“. Kandidiral je tudi na svojo pest župan Dompieri, katerega niso hoteli vsprejeti v nobeno volilno listo, ker je na magistratu preveč gledal na prste Židom, a je propadel, izvoljen pa je bil v drugem razredu. V tem razredu so bili ostali izvoljenci pristaši „Progressa“. Obe struji, ki sta si nasprotovali pri volitvah, ste irredentovski. Jutri je volitev v tržaški okolici, hud boj pa traja že ves teden.

Jubilej Goriške. Goriški deželni zbor je soglasno vsprejel predlog, naj gre posebna deputacija prosit cesarja, naj pri bližnji proslavi 400letnice, odkar goriška grofovina pripada Habsburžanom, počasti Gorico s svojim prihodom. Slovenski poslanci so interpelovali, zakaj dež. glavar vedno laški g vori. Dež. glavar je odgovoril tako prevzetno, kakor bi Slovencev niti na Goriškem ne bilo. Abstenenca v goriškem deželnem zboru je od strani slovenskih poslancev prenehala. S slovenskimi poslanci je prišel v goriški dež. zbor tudi knezoškof kardinal Missia.

Slovenske predstave ob meji. Po mnogih zaprekah se je v nedeljo končno vendar predstavljal v Mariboru „Cvrček“. V Celju so igrali v nedeljo „Dr. Blažek“, jutri igrajo „Lumpacij Vagabund“. V Maribor pridejo skoro gostovat tudi igralci slovenskega gledališča iz Ljubljane. „Südmarki“ je dovolil koroški deželni zbor 200 K podpore.

Ljubljanske novice. V sredo 4. t. m. preteklo je ravno 100 let, kar je pogorelo ljubljansko trnovsko predmestje. — Mestna hranilnica si bode zidala svoj dom na prostoru nekdanje Vilharjeve hiše na vogalu sv. Petra ceste. — V četrtek je pogorela na Karlovski cesti šupa Mariji Ahlin. — Ljubljanski Nemci so povabili iz Berolina profesorja dr. Güntler A. Saalfelda, da jim predava o „Nord und Süddeutsch“. Razkrival jim bode pruske želje po naših južnih pokrajinah. — Člani slovenskega gledališča prirede danes predstavo na Sušaku, jutri pa v Kastvu. — V Ameriko se je odpeljalo meseca marca z ljubljanskega kolodvora 252 oseb. — Iz Ljubljane je ušlo nekaj nemških igralcev in igralk. Zapustili niso za seboj nič nemške kulture, pač pa polno dolgov. Prihodnje leto bode vodil nemško gledališče neki Wolf iz Merana. — Kap je zadela tukajšnjega ključavničarskega mojstra Andr. Uraniča iz Hilšerjevih ulic. Pil je na jezo.

Ljubljanski pekovski pomočniki so imeli dne 5. t. m. shod. Posvetovali so se o novem hišnem redu in o hrani pri pekovskih mojstrih. Govorili so Wolf, Karlič, Skerbič in Urbar. Novi

dunajski hišni red jim ni bil všeč in zahtevali so, da naj jim mojstri hrano plačajo, v čimer jih je podpiral tudi navzoči pekovski mojster M. Zalar. Pogrešali so mojstra Zamejca, da bi povedal, kako je s pekovskim prenočiščem in z oskrbovanjem cehovske glavnice, ker se hiša sedaj podira.

„Pomladni glasi“. Izšel je ravno 10. zvezek te ljubke knjižice za mladino z 8. slikami. Obsega 160 strani in spretno ga je uredil Francišek Kralj. Ljubljanski bogoslovci so pokazali s tem zvezkom, da se smemo nadejati Slovenci izvrstnih, svežih močij na slovstvenem polju. Ne spuščamo se v podrobno kritiko, rečemo le: Slovenci, kupite to knjižico za piruhe, da se bode mladina naslajala ob krasnih pesmicah in povestih ter iz Slomškovega životopisa učila se prav živeti! Vezana stane 80 h. — Ker Slovincem silno primanjkuje dobrih povestij, opozarjamo bivše in sedanje gospode bogoslovce, ki so že pokazali jako lepe zmožnosti, da naj se nemudoma in pridno lotijo hvaležnega dela na tem polju. Ljudstvo čaka!

Poživljen zločinec. V Ljubljani so aretirali delavca Frana Pikuša, ker je storil več nepravilnih dejanj z mladimi dečki. Zakrivil je tudi več tatvin in goljufij. Vsa dejanja je bestialni zločinec priznal. In tak nečlovek je imel na stanovanju dijake! Iz tega se vidi, kako zelo morajo paziti stariši, kadar izbirajo stanovanje svojim sinovom, ko jih pošiljajo v mestne šole.

Koliko spijo Ljubljančani vode. Lani so spili Ljubljančani toliko vode, da bi obč. svetnik Bolčev Pepe in Elija Predovič potrebovala 1.211.806 voz, ko bi se jima oddala povrh dosedanjih mestnih del tudi mestna vožnja te vode. Na vsak voz bi se moralo naložiti 800 kilogramov vode. Treba bi bilo za to vodo 48.472.250 škafov in v vsakem škaflu bi moralo biti 20 litrov vode. Ko bi to vodo nosili vsi prebivalci na Kranjskem, bi na vsakega prebivalca prišlo 97 škafov. Ko bi se ta voda nalila na trg, kakeršen je „Zvezda“ bi ondi, voda stala 80 metrov visoko. Bog ve, koliko bi moralo biti veliko korito, v katero bi Bolčev Pepe in Elija Predovič spravila vso to vodo.

Razne stvari.

Poraz socijalnih demokratov v Zagrebu.

V Zagrebu so se vršile volitve za „navadno poverenstvo“ v obrtno zbornico. Odkar se je pred par leti organizovala posebna stranka zavednega zagrebškega delavstva in odkar je isto zavrnilo nauke soc. demokracije, — je dobila ta volitev važen polit. strankarski značaj. Od tedaj se namreč z obeh strani živo agituje. Zlasti pazijo skrbno na to soc. demokratje, in tudi ob tej priliki so zastavili vse sile, da bi zmagali. Izvoliti je bilo treba 32 poverjenikov in 16 namestnikov, in vsaka stranka je izdala svojo posebno listo. Izid volitve je bil sramoten poraz za socijalno demokracijo. Ostali so v manjšini za 61 glasov. Ta izid je objednem odločen protest hrvatskega delavstva proti smešenju soc. demokratov na hrvatske narodne ideale. S tem izidom je pa tudi napovedalo hrvatsko delavstvo neizogiben boj — boj na življenje in smrt proti rudeči druhalni brezverstvi in brezdomovinstvu. S tem protestom in tem bojem izpričuje naše delavstvo svoj plemeniti značaj, ki je ostal kljub vsem omamam soc. demokratov nemajen in zvest vzvišenim idealom domovine in vere.

S. Petrov.

Vodstvo hrvatskega narodnega gledališča čudno razume slovensko-hrvatsko vzajemnost. Vodstvu tega hrvatskega narodnega kulturnega zavoda bi moralo biti znano, da se je baš te dni ponižnim željam primorskih Hrvatov in Slovencev od laške strani neslišano preširno odgovorilo. Prav čudno nas je torej dirnulo, da je gostoval na hrvatskem narodnem gledališču ono sredo Ermanno Filippi iz laškega občinskega „Teatro comunale“ v Trstu. Taka narodna mlačnost vodstvu hrvatskega zavoda ni na čast!

Umor gimnazijskega ravnatelja. Iz Rove-reda se poroča, da so dobili gimnazijskega rav-

natelja dr. Altona in njegovo nečakinjo v nju stanovanju umorjena. Morilec je najprej v kuhinji umoril nečakinjo, ravnatelj je prihitel v kuhinjo, a morilec, ki je neki tujec, ga je umoril s kuhinjskim nožem. Oba napadenca sta bila takoj mrtva.

Socijalni demokrat na prižnici. Na Dunaju je pijani socijalni demokrat Jožef Hodina šel v cerkvi Brigittinauski na prižnico ter pričel razlagati ljudem rudečarske norosti. Ljudje so ga zlasali.

Žrtve morja. Kakor je videti v statističnem izkazu, se je l. 1899. pogreznilo v raznih nevihtah v morje 1341 ladij, 5155 ladij se je pa znatno poškodovalo.

„Buri“ se imenuje drama, ki se predstavlja sedaj v Parizu. Buri hodijo trumoma gledat, ljudski shod Burov, na katerem se izroči Angležem ultimatum, napad Burov na nejedine angleške generale, premago Robertsovo in proglašenje neodvisnosti južnoafriških pokrajin.

Paradiž za ženske. (V blagohoten ponatis priporočamo „Slovenki“.) V Brunswick County v državi Virginija je pravi paradiž emancipirank. V postavodajalni zbornici te države je pred nekaj dnevi zastopnik Powell dejal, da je v njegovem kraju le malo žen, ki ne bi sistematično natepale svojih mož iz najmanjšega vzroka. Tam ne sme mož svoje žene niti grdo pogledati, če noče, da ga ne namlati. Vse žene imajo palice in biče in jih znajo tudi rabiti. „Ako kdo potrebuje v naši državi protekcije in brambe“, dejal je čestiti Powel, „so to možje“. Ko so ga vprašali, hoče-li predložiti zbornici zakon v obrambo mož pred soprogami, je odgovoril, da bi si nikakor ne upal iti domov, ko bi se drznili staviti tak predlog. To ni nobena izmišljotina, ampak pravcata zgodovinska resnica, zabeležena v zapisniku postavodajalne zbornice v Virginiji v vedni spomin, kako lepe sadove rodi ženska emancipacija v Virginiji, — deželi devic.

Tajna tiskarna v Rusko-Poljski. Iz Varšave poročajo, da se je redarstvu posrečilo, priti na sled dolgo iskani tajni tiskarni soc. demokratskega lista „Robotnik“ v Lodzu. Sedem oseb — pet delavcev, en dijak in ena ženska — je bilo aretovanih ter prepeljanih v Varšavo. Kljub zaseženju tajne tiskarne pa je mej tem izšla nova številka „Robotnika“, ki je prinesla tudi ime onega delavca, ki je izdal skrivališče tiskarne. Dne 23. m. m. pa se je v Tovarovi ulici našlo mrtvo truplo izdajalca; bil je umorjen od soc. demokratskega bodala.

Burom na pomoč! Iz Amerike je odšlo pet kompanij Slovencev in Hrvatov v južno Afriko Burom na pomoč. Preje so se dali fotografirati in je slika razstavljena v Zagrebu.

V Solnogradu je umrl dne 5. t. m. ondetni nadškof in kardinal Haller, star 54 let.

V Carigradu je umrl slavn turški vojskovodja Osman paša, ki se je posebno odlikoval pri obleganju Plevne.

Najnovejše vesti.

„Glasbena Matica“ ima nocoj koncert v „Narodnem domu“.

400 let bode jutri teden, odkar je umrl zadnji goriški grof Lenart, ki je vladal velik del slovenskih dežel.

Trst, 7. aprila. V prvem razredu je bilo izvoljenih včeraj v mestni zastop 11 kandidatov Associazione progressista ter dr. Dompieri proti kandidatu progresovcev baronu Petru Morpurgo.

Nemški izgredi. Kakor slišimo, se je že uvela preiskava proti nemškim razgrajcem, ki so oni večer napadli v Vodnikovi gostilni nekaj slovenskih dijakov. Bili so pa tisti večer res ognjevit in bojoviti junaki v omenjeni gostilni. Nekaj minut preje ali pozneje, nego so bili napadeni dijaki, sta prišla mimo gostilne dva delavca. Vojake sta delavca posvarila, naj ne razgrajajo in ker nista spravila zabavljic zadovoljno v žep, so jednega delavca napadli tudi z orožjem.

Ogenj v Tschinkelnovi tovarni. Včeraj zjutraj je čuvaj opazil, da se vali dim izpod strehe. Tlelo je tramovje, ki je precej ožgano.

Poklicani delavci so ogenj takoj pogasili, vendar pa je škoda precej znatna.

Velikovu je dala nemška „Südmark“ podpore 10.000 kron, da ga ne snedo Slovenci. In koliko bo dal kranjski deželni zbor podpore „Naši Straži“?

V Novem Mestu je sklenil zastop zdravstvenega okrožja zgraditi bolnišnico za ženske. Vsako leto se naloži v to svrhu 1000 kron, da naraste potreben kapital.

Delegaciji se snidete dne 12. maja. Ministri imajo vedno posvetovanja. Odstopiti namerava vojni minister Krieghammer, ker je propadel s predlogom glede zvišanja stroškov za armado.

Buri groze, da bodo zopet nastopili ofenzivno in Bloemfontein bombardirali. Bližajo se tudi Kimberleyu od treh strani. Dobili so Buri v roke angleški transport, mnogo živil in streliva in načrte Angležev. Oranžci so dobili pogum in so se zopet oborožili. Prednje straže Burov so tudi pred Ladysmithom. Oddelki Burov nameravajo zadrževati Bullerjevo armado, da bi ne prišla Robertsu na pomoč. Okolu Bloemfonteina okrožajo burski generali Schoemann, Olivier, Lemmer angleške čete. Angleži se pred njimi pomikajo v Bloemfontein.

Književnost.

Knjige „Slovenske Matice“ za l. 1899.

„Slovenska Matica“ razpošilja te dni knjige za l. 1899. in sicer: 1. Zbornik, 1. zvezek (16 pol) Uredil L. Pintar. 2. Dr. K. Glaser: Zgodovina slovenskega slovstva, IV. del, drugi zvezek (10 pol). 3. S. Rutar: Beneška Slovenija (12 pol). 4. Mat. Kračmanov-Valljavec: Pesmi. Uredil Fr. Levce (22½). 5. Letopis. Uredil E. Lah (5 pol). 6. Ant. Knezove knjižnice VI. zvezek. Uredil Fr. Levce (19½ pol) — vsega skupaj 85 pol. — Precej zakasnele so se zopet „Matičine“ knjige, vendar jih bodo društveniki veseli radi mikavne in tehtne vsebine. To so res lepi književni piruhi! Ker je „Matica“ naš prvi slovstveni zavod, ocenili bomo izišle knjige nekoliko natančneje.

1. „Knezova knjižnica“.

„Knezova knjižnica“ nam podaja dvoje različnih del: devet krajših slik in povestij pisatelja Fr. Ks. Meška in obširnejšo Murkovo razpravo o znanem učenjaku Vatroslavu Oblaku. Izmed letošnjih Meškovih slik in povestij so nas popolnoma in vsestransko zadovoljile le tri: „Moje poti“, „Pot čez travnik“ in pa „Moja mati ni poštena.“ Tu pravimo vsestransko, zakaj da ima vsaka izmed devetih slik svoje dobre in znamenite posebnosti, ne tajimo; a dovršene so po našem mnenju samo te tri.

„Moje poti“ so le odlomki iz življenja; a tudi kot odlomki so zbrani lepo in harmonično v celoto, da moramo g. pisatelju le čestitati na njih. Ti odlomki so izliv mehke, odkritosrčne duše, pristnega čustva, kipeč neprijetno na dan; zadeta slika mehke človeške narave, duševnih bojov, boli, prevar in blage, trdne volje.

„Pot čez travnik“ je sicer čisto navadna dogodka, kakršnih smo že brali dovolj, a Meško je obdelal snov po svoje: globoko, a zraven priprosto in prikupljivo.

Tudi silhueta „Moja mati ni poštena“ nam ugaja. Je sicer kratka, a lepo obdelana. Neka ljubka otožnost preveja spis.

„Pravica do sreče“ bi nam ugajala, da jo je obdelal g. pisatelj umetniško. A je ni. Meško nam je pač razkazal v sliki vso bedo zatiranega stanu, in to z dokaj rezkimi barvami. Toda samo razkazal! Mi pa mislimo, da kakor zdravnikova naloga ni le tá, da bi kazal bolezen in opisoval jo od vseh strani, ampak da jo tudi ozdravi, ali vsaj zdravila zapiše, — prav tako tudi umetnikova naloga ne more in ne sme biti, da nam pokaže socijalno bedo, ampak da pusti v celo gromado črnih barv vsaj žarek svetlobe. Tega Meško ni storil, ali vsaj na umetniški način ne. Prosim, berite! Ali se tole lepo bere v povesti? — „Desnico na srce, gospoda moja! In ko si boste izpraševali vest, tedaj pa povdarjajte pravico, ki jo ima vse človeštvo do sreče . . .“ Pripomnimo samo, da tega ne go-

vori morda junak Meškove povesti, ampak pisatelj sam. Nam se zdi, da na tak način stopi umetnik-pisatelj iz svojega tira; in to ni prav!

V druge slike se ne bomo spuščali podrobno. Omenimo le počez, da je obdelana vsaka le na pol, ali pa vsaj nima pravega konca. Res da so večinoma silhete in kot take očitane samo z glavnimi potezami, a tudi kot take naj bi bile vsaka sama zase neka celota, nekaj dovršenega samo v sebi. Zapazili smo, da Meško manjka teorije. Res je pusta sama teorija, a praktično golo študiranje ne zadostuje, ker sicer nam ustvari pisatelj, kakor Meško tukaj, nekaj, kar je sicer dovršeno v posameznih delih, a kot celota ne.

Meško je nenavaden talent v izražanju posameznih duševnih procesov; v oblasti ima srce in čustva človeška, te takorekoč pričara pred nas, da vibrirajo pred nami. Prav tako lepo slika tudi naravo; ta mu kar kipi izpod peresa. Njegovi tehniki ni očitati mnogo, plastika je izborna, slog tekoč. — A vse to Meška še ne dela umetnika, celotnega umetnika. Idej ali nima, ali pa so čisto nasprotni onim, ki jih je morda hotel dati v spis — in sicer zato, ker ne zna umetniško obdelati snovi. Meško pač da čutiti (in to z vsiljevanjem svoje subjektivne sodbe na neumetniški način), da sam ne odobrava podlih dejanj, katera opisuje. A vendar opisuje s slastjo podlo dejanje in podle značaje, in to same zase, ne kot kontrast lepim. V opisovanju nekaterih scen si je ustvaril svojo šablono, ki naposled že kar bode v oči. Tako n. pr. riše ljubezenske prizore skoro vedno na isti način. Z boleznijo in s smrtjo svojih junakov gospodari samovoljno in vedno jednako. Oseba zboli kar naenkrat, leži nekaj časa, in mi že naprej vemo, da ne bodo pomagala niti zdravila niti zagovarjanja. In res, nismo se motili — bo lezen se hujša, po junaku je! Včasih niti boleznij ni treba. „Bila je mrtva . . .“ To zadostuje; basta! — Meškovi junaki so vsi več ali manj sanjači z upogljivo žensko voljo; spolna ljubezen se zdi da je glavni faktor, ki giblje njih mišljenje in delovanje. Smrt in obup kar kričita tu in tam iz Meškovih povestij. — Če sodimo Meška z versko-nravnega stališča, moramo reči, da pisatelj verskih dogem direktno ne napada, a se pregreši na več mestih proti krščanskim pravam; — pripomnimo pa, da ne toliko iz namena, kakor iz napačnega prepričanja o nalogi in svrhi umetnosti.

Pavel Perko.

Gospodu dr. Murku moramo biti zares hvaležni za izborni biografo Oblakovo, ki nam jo je podal v drugem delu „Knezove knjižnice“. Tako je treba pisati življenje! Ne same letnice, ne suha imena, nič nepotrebnega jadicovanja. Zato bodo ta sestavek z veseljem brali tudi tisti, ki niso ravno „jezičarji“. Vender nekaj bi si mi želeli drugače. Več prostora ko ves drugi življenjepis zavzemajo Oblakovi „nazori o primerjajočem jezikoslovju, o sorodnosti slovanskih jezikov . . .“ To najbrž ne bo zanimalo navadnih bralcev. Ali bi ne bilo kazalo, da bi bil Murko za drugi del življenjepisa še v večji meri porabil Oblakova pisma in to priobčil kot poseben članek? No, pa to ne zmanjšuje vrednosti spisa. Kar je Murko hotel, to je dosegel: pokazal je, da smo izgubili z Oblakom vrednega naslednika Kopitarju in Miklošiču.

Fr. V.

2. „Zbornik“.

Znanstveno tvarino, katero je prejšnja leta obsegal „Letopis“, je letos prinesel „Zbornik“. Prvi „Zbornikov“ zvezek ima dva daljša sestavka in Peruškovo „Slovensko bibliografijo“. Na prvem mestu je prof. Ivan Steklasa po nekaterih tiskanih virih na 71. straneh opisal „Drugo vojsko z Benečani“. Ta članek ne dela učeni „Matici“ posebne časti. V dunajskem vojnem arhivu kakor tudi v ljubljanskem deželnem arhivu in baje tudi v Budapešti in Zagrebu leži na kupe neporabljenega materiala o vojnah z Benečani. Steklasa ima pa to nadlogo, da se boji arhivov in izvirnikov in rajše, kar je bolj pripravno, sestavlja spise po znanih knjigah. Oproščamo tako ravnanje, ako je spis namenjen

preprostemu ljudstvu, ne pa „akademiji“. Steklasovega spisa pa ne bode čitalo niti ljudstvo, ker je slog neprebaven, še manj se pa s tako kompilacijo ustreza znanstvu. Mnogokrat mora človek v tem spisu stavek po dvakrat prebrati in še nekoliko nazaj iti, da izve, na koga se nanašajo besede: n. pr. „oni prvi“, „oni drugi“ itd. Pogosto se začnejo stavki s „čim“, „dočim“, kar spominja na nemški „während“, in ponavljajo se prisekani stavki, n. pr. „Ali v bojnem (!) svetu niso znali (!) na čigave stroške“. Po nemščini diše izrazi: „Pogodbe mira se imajo (!) izvajati“, „poročila po mogočnosti (!) zavrniti“ itd. V jezikovnem oziru je tedaj Steklasov spis precej slab, pa tudi v tehničnem oziru je premalo dovršen. Ko je bil Frankol že ubit (str. 37), se je nenadoma (str. 38.) „posebno zavzel za utrjevanje trdnjave“. Podobne spise naj tedaj v prihodnje „Matica“ ne vsprejema in rajši priobčuje več izvirnih Kosovih in Rutarjevih spisov, s katerimi se pospešuje temeljito raziskovanje naše preteklosti. Tudi mladih mož, ki kritično preiskujejo domačo zgodovino, imamo dandanes, hvala Bogu, Slovenci že lepo število.

V drugem članku „Zbornika“ je prerano umrl Ivan Kunšič obelodanil zbirko zanimivih pisem, ki pojasnjujejo književno zvezo mej Čehi in Slovenci. Talentirani Vladimir Levec je popolnil in uredil nedovršeni spis po pisateljevi smrti in sestavil prijatelju Kunšiču kratek nekrolog, tako da je članek trajne vrednosti. Iz njega izvemo, kako mučne so bile nekdanje knjižotrne zveze med Slovani in kako so vplivali Čehi: Dobrovsky, Šafařík, Hanka in Jungmann na slovenske jezikoslovce: Vodnika, Metelka, Kopitarja, Vraza, Čopa in Čafa, oziroma kako so Slovenci pojasnjevali Čehom domače književne razmere. Ta pisma so v istini važen donesek k zgodovini slovenske književnosti. Mnogo dobrega zrna hranijo v njih zabeleženi krajepisni in jezikoslovni drobci. Ugovarjati bi utegnil kdo gledé objavljjanja privatnih pisem le to, da se ž njimi tu in tam vrže marsikakšna malenkost v javnost, ki ne časti pokojnikov, in da ljudstvo takih „suhih“ spisov ne čita rado, zlasti če je večina pisem v tujem jeziku. Vender je prav, da je Kunšič iz raznih, za posameznike težko dostopnih arhivov nabral in v „Zborniku“ objavil ta pisma; pogrešamo le o njih na koncu podrobnega kazala.

Z natančno Peruškovo „Bibliografijo“ se dokazuje, da smo Slovenci dobro založeni s časopisi in molitveniki, da bi pa ne društvena naša leposlovna in znanstvena „dela“ enega leta Auersperg le še prelahko pomašil pod pazduho. „Inter arma . . .!“ A. K.

GLASNIK.

Raj socijalnih demokratov.

Z mokraškimi barvami naslikal dr. I. Ž.

VI.

1. Vera je zasebna stvar.

O vsakem vprašanju je mogoče z omikanim soc. demokratom govoriti resno, stvarno besedo, samo o verskem vprašanju je vsaka beseda bob ob steno. Boj proti kapitalizmu in proti cerkvi, to je bistvo soc.-demokratskih nauk. Seveda so mej njimi slepe kure, ki ne vidijo konečnih namenov svojih voditeljev in ne razumejo njihovega programa. Saj je na shodu v Berlinu Bebel sam izjavil: „Jaz ne tirjam, da vsak naš tovariš razume naš program; jaz zahtevam, da vsakteri ta program vsprejme.“ In Vollmar je na istem shodu vprašal: „Ako vsprejmete kot soc. demokrate le tiste, ki popolnoma razumejo naš program, koliko bi jih morali odkloniti? Morda večino!“

Vera soc. demokratov je moderni materializem, ki se je razvil iz Heglovega panteizma. Ta ne pozna osebnega Boga, ampak le večni razvoj snovi ali materije. Iz te kolobocije sta Marx in Engels skovala novo vero za soc. demokrate.

Eduard Bernstein pa piše v svoji knjigi: „Materialist je Kalvinec brez Boga. Ako pa človek ne veruje na nobeno božjo previdnost, po-

tem mora verovati, da je od vsakega trenutka vse, kar se zgodi, določeno od skupne materije in njenih močij.“ Karol Marx pa pravi v uvodu svoje knjige o kapitalu: „Moje stališče je, da se gospodarske oblike v družbi razvijajo naravoslovnim potom. In to stališče ne zahteva od nikogar odgovornosti za razmere, katerih stvar je on sam.“

V našem jeziku bi rekli soc. demokratje: Mi nikakor ne dovolimo, da bi se Bog vtikal v človeške zadeve. Naš Bog je naravoslovni razvoj, to so zakoni, po katerih se vse na svetu ravna. Višjega npravnega zakona od Boga pa ni in ga ni.

Zato pravi Bebel: „Človek je dolžan samemu sebi, ako je normalen in zdrav, da živi po svojih naravnih nagonih.“

Ako ima n. pr. ta ali oni veselje do tujih rečij, zakaj bi se jih ne polastil. Prvič pobaše malenkost, ko pa se naravno razvije, sme pograbiti tudi dragocenosti, in tako dalje. Ali okradeni te bo zgrabil in se malo briga za tvoj naravni razvoj, ampak vtaknil v luknjo. In če Marx uči, da se vse človeško življenje vrši in razvija po večnih zakonih, katerim se človek ne more upirati, zakaj pa soc. demokratje vzdigujejo svoje pesti proti izsesalcem. Saj ti delajo le po neizpremenljivih zakonih in ne morejo drugače. Krščanska vera uči vse drugače. Ta pravi, in zdrava pamet to potrjuje, da svet ne bo boljši, dokler ljudje ne bodo boljši. To pa je mogoče le tedaj, ako ljudje žive po krščanskih naukih, ki uče pravičnost in usmiljenje.

Soc. demokracija je torej hči onega liberalizma, ki ne pozna Boga, višjih npravnih zakonov, ter uči, da je denar sveta vladar. Znani Dietzgen piše v svojem katekizmu: „Naša soc. demokracija je posledica brezverskega mišljenja, modroslovske vednosti. In ta vednost sloni na demokratskem materializmu.“

Svet torej ni ustvarjen, ampak se sam razvija. „Stvarjenja narava ne pozna, ampak se vse vrši po zakonitih vzrokih,“ piše Donai. Ta mož menda propoveduje samim tepcem. Vprašati ga namreč moramo: Odkod pa ti neizpremenljivi zakoniti vzroki? Noben vzrok tega ne more dati, česar sam nima. Narava kot taka pa nima razuma, torej si ga tudi sama sebi ni mogla dati.

V tej zadregi pa si soc. demokratje takoj pomagajo z Darwinom, čegar nauk so tudi nekatoški učenjaki že popolnoma zavrgli. Po Darwinu uči Bebel: „Človek ni prišel iz stvarni-kovih rok kot višje kulturno bitje v življenje, ampak se je neskončna leta razvijal vedno višje in višje do sedanjega razvoja.“

Da, Darwinov nauk utegne soc. demokratom še koristiti, zato se ga tako drže. Po tem nauku vsako višje in močnejše bitje zatira in uničuje nižje in slabejše. Po tem nauku menda sedaj žive, kakor trdijo soc. demokratje, kapitalisti. Ti zatirajo nižje ljudstvo, proletarijat. Ko pa se svet še malo razvije, pridejo soc. demokratje na površje, in tedaj bodo ti sedanje bogatine držali za vrat.

Pa, vrnimo se k stvari! Pravi soc. demokratje naravnost taje Boga. Dietzgen dolgo in široko razlaga, da je le človeški duh najvišje bitje, in drugega duha sploh ni. Donai pravi v svojem abecedniku: Če pa je Bog, se pa za ljudi prav nič ne zmeni.

Bebel obširno čenča, da je vsaka vera le človeška izmišljotina. Buržoazija potrebuje vero, da straši nevedno ljudstvo z večno kaznijo. O krščanstvu piše Bebel, da je vzraslo iz gnojišča rimske države. Tako govori bivši strugar o največjem duševnem razvoju vseh časov, o naukih, ki so prerodili ves svet. Bebel naj bi pomislil, da bi brez krščanstva bila tudi soc. demokracija nemogoča. Krščanstvo uči pravičnost, ljubezen do bližnjega, enakost ljudij; krščanstvo je žensko rešilo suženjstva itd. Soc. demokracija le potvarja te božje nauke in išče sovražnika človeške sreče ondi, kjer ga gotovo ni.

„Vera je zasebna stvar“, pravijo soc. demokratje. Poslušajmo jih, kako ta stavek razlagajo. V oktobru 1890 so soc. demokratje zborovali v Hali. Na tem shodu je vstal neki doktor Rüdte iz Heidelberga in predlagal, naj

stranka črta iz svojega programa stavek: vera je zasebna stvar. To je utemeljeval s tem, da soc. demokracija sploh ne prizna nobene cerkve in nobene vere.

Nasprotoval mu je neki Bloss iz Stuttgarta rekoč: Soc. demokratje naj uče, da je vera zasebna stvar, to je, da vsakdo veruje, kar sam hoče. In to je potreba, da soc. demokratje to uče, sicer imajo nasprotniki nevarno orožje v rokah. Katoliški nasprotniki ravno s tem agitujejo proti soc. demokratom, češ, da so brezverci.

Neki tovariš Ehrhardt je istih mislij. Pravil je namreč, da soc. demokratje zato mnogo ne opravijo na kmetih, ker preveč udrihajo po veri in duhovnikih.

Tovariš Molkenbuhr iz Šlesvika je to potrdil kot večletni agitator za soc. demokratsko misel. Rekel je, da pravi socijalist mora tajiti Boga, a tega ni treba praviti vsem ljudem.

Nato zopet vstane dr. Rüdte in pravi, da je hotel s svojim predlogom stranko le proti očitjanju hinavščine zavarovati. Hinavščina pa je, ako kdo pravi, da je vera zasebna stvar, javno pa vero zaničuje. Soc. demokratje naj javno nastopijo proti katoliški cerkvi.

Dr. Rüdte je pobijal vodja Liebknecht, rekoč, da sicer ne more trpeti duhovnikov, a še manj tistih, ki preganjajo duhovnike. Treba je le mej ljudstvom razširjati soc.-demokratske nauke, in katoliška vera polagoma sama zgine.

Tako so se pripravili mej seboj. Najbolj odkritosrčen je bil še dr. Rüdte, ki je svaril pred hinavščino. Da, hinavščina je večinoma, kar čitamo v soc. demokratskih spisih. Saj Dietzgen naravnost pravi, da sta krščanstvo in socijalizem tako različna, kakor noč in dan. Bebel se norčuje iz nebes, češ, da so le za angelje in vrabce. List „Socijalni demokrat“ je pisal začetkom l. 1886.: „Satan je edino poštena oseba v krščanski cerkvi. Večjih . . . solnce ni še obsevalo, kakor so bili očaki.“ Kako pa bi tudi moglo biti drugače v soc. demokraciji, katero vodijo in z denarjem podpirajo Židje.

Vera je torej zasebna stvar. Kakor zamenjam klobuk, ali ga proč vržem, tako lahko storim z vero. Tako uče soc. demokratje iz politike. A ko bi dobili v roke oblast, po kateri teže, potem bi v potokih tekla kri in v razvaline razpala božja svetišča. Soc. demokracija torej uči popolno brezvestvo. Ako ni Boga, tudi ni pravice, pravico ima le močnejši. In ti močnejši upajo s časom postati soc. demokratje. In če so milijonarji brezverci, ne morejo se potem pritoževati, če jih sovražijo soc. demokratje. Ali naj se gorila pritoži, če ga tiger raztrga? Za takega v nesreči ni druge tolažbe, nego bodalo v srce ali svinec v glavo. In take nauke širijo mej svet celo nekateri od države plačani profesorji. Tako je že znani dr. Rüdte govoril v decembru 1890 na shodu v Mosbachu: „Kar sem vam govoril, to so me učili od države dobro plačani profesorji, in jaz le posledice izvajam iz teh nauk.“ To so torej vspehi toliko občudovane omike 19. stoletja.

Delavske drobtine.

Delavski shod. V nedeljo dne 8. aprila ob 1/2. uri popoldne priredi „Slov. katol. delavsko društvo“ javni shod v gostilni pri Ferlincu. Na dnevnem redu je razprava o volilni preosnovi za deželni zbor.

Poziv! Vsa cenjena društva, ki so dobila, in posamni gospodje, ki so dobili podpisovalne pole za papeževo spomenico, so vljudno prošeni, izpolnjene pole kar najpreje mogoče poslati nazaj delavskemu tajništvu.

Ljubljana. „Slovensko katol. delavsko društvo“ je priredilo v nedeljo dne 1. aprila društven shod, na katerem je govoril Gostinčar o volilni pravici za občinske odbore in deželni zbor. Pojasnjeval je tudi koristi, ki jih donaja kršč. soc. organizacija ljudstvu, posebno po posojilnicah, kmetijskih zadrugah in konsumnih društvih. Moške re je kritikoval liberalne čete in soc. demokracijo, v katerih je prvi gospodar Žid. Shod je bil precej dobro obiskan. — Slov. delavsko stavbeno društvo je vže pričelo z novim delom. Društvo je kupilo v Trnovem zem-

Ijišče, na katerem bo postavilo kakih 8 hiš. Stavbišče na Glincah bo tudi kmalu parcelirano in pričelo se bo s stavbami. — Del. konsumnemu društvu pristopa čimdalje več članov, pač dober odgovor „Narodovim“ sumničjem.

Javno predavanje. V četrtek dne 29. marca predaval je v „Kat. Domu“ č. g. dr. Krek o židovstvu. G. Govornik je pojasnil struje, v katerih deluje židovstvo. Framasonstvo in rudeča internacionala sta njegovi torišči, kjer ima ugodna tla za svoje namene. Celo framasonstvo je veliko dobrega storilo, dokler ni prišel tjakaj žid. Židovsko framasonstvo je pričelo svoje delovanje zgoraj, po raznih dvorih, z vidnim uspehom. Bilo je več kronanih glav, ki so bile popolnoma v rokah framasonov, in so tudi svoje delovanje uredili po njihovih nasvetih. Žid je vzel v roke tudi socijalno organizacijo, v rudeči internacionali. Sedaj ima socijalna demokracija povsodi na čelu jude, ki uče mednarodnost in verski indiferentizem, zato da ljudstvo priznava tudi njih enakopravnost z drugimi narodi in da si pripravljajo pot do nadgospodstva na svetu. Poslušalcev je bilo kljub slabemu vremenu prav veliko.

Delavci brez socijalno-demokratskega vodstva. Angleški posestniki premogovnikov in njih delavci so se 1. 1898. pogodili glede plače. Delavci so zahtevali zvišanje plač za 45%, dosegli pa so 30%, pod pogojem, da spravi odbor v času od 1. januarja 1899 — 31. dec. 1900 morebiti nastale nadaljne zahteve uredi. Plače ne smejo biti nižje kot 1. 1898. in tudi ne čez 45% višje. Vsled velikega prometa so delavci dosegli še 10%, zboljšanja, tako da znašajo njih plače le še 5% manj, kakor so prvotno zahtevali. Z ozirom na trajni ogromni premogovni promet, so prosili delavci pred kratkim, da se jim dovoli še onih 5%, proti pogoju, da spravi odbor deluje še tri leta od 1. januarja 1901 in da se maksimalna meja plač zviša na 20%, nasproti pa minimalna nespremenjena ostane. Brez dvojbe bodo tudi to dosegli, ker jih ne vodi socijalni demokratje.

Listnica uredništva. Gosp. Pankracij Gregorec, kapelan: Potrjujemo, da Vi niste v zvezi z dopisom »Izpod Mozirja«.

Tinktura zoper kurja očesa

— gotovo najboljše sredstvo —
za hitro odpravo kurjih oces, trde kože itd.

Stekleničica z rabilnim navodom 25 kr.
Dobiva se v 60 (39)

deželni lekarni „pri Mariji Pomagaj“
M. Leustk-a v Ljubljani.

Domača umetnost!

Domača umetnost!

Podobarski in pozlatarski ateljé

Andrej Rovšek

v Ljubljani Kolodvorske ulice št 22
v hiši gospé Wessner-jeve

se priporoča prečastiti duhovščini in cerkvenim predstojništvom v naročila za izvrševanje vsakovrstnih, strogo po umetnostnih načelih izgotovljenih lesenih oltarjev v raznih slogih, kipov in svetniških soh od kamena, marmorja, gipsa ali lesa itd.

10 (5) Priznalno pismo:

Blagorodni gospod! Altar presv. Trojice, katerega ste naredili za tukajšnje župno cerkev, je pravi umotvor ter kaže, ne samo v celoti, temveč tudi v svojih posameznih delih lepo pravilnost, solidnost in trpežnost. Na opazovalca napravlja izvanredno prijeten vtis in hvale svojega mojstra. Vsled tega Vam izrekam svojo popolno zadovoljnost in zahvalo ter si stejem v dolžnost, da Vas svojim sobratem kar najtopleje priporočam za podobno delo.

Z odličnim spoštovanjem Vam udani

Ajdovec, 20. okt. 1899. **Martin Poljak,**
župnik

Sprašan od raznih zdravnikov
priporočam se slavnemu občinstvu
za brezbolestno odstranjevanje
kurjih oces in slabih nohtov.

Operiram brez noža. — Vsaka nevarnost izključena.
Obiščem stranke tudi na domu.

Vencel Pexa, 13 (3—8)
operater kurjih oces.
Hrenove ulice št. 16., I. nadstropje.

Polenovko,

dobro namočeno,

priporoča 9 (5—5)

Rudolf Petrič

trgovina s špecerijskim blagom.

VALVAZORJEV trg št. 5, nasproti Križanske cerkve.

Dr. Fran Ksav. Poček

kazenski zagovornik

odvetniški koncipijent v pisarni
dr. Alfonza Moschè, Ljubljana, Franciškske ulice h. št. 14,
II. nadstropje.

15 (2—2)

Kathreiner

je samo pravi v znanih

Kathreinerjevich zavojih!

Zatoraj nikoli v odprtih ali v drugih za prevranje računajočih ponarejenih zavojih.

Kathreiner Kneippova sladna kava

je najokusnejša, kakor tudi edino zdrava in zraven tega najcenejša primes k bobovi kavi.

Kathreiner Kneippova sladna kava

bode z veseljem in z vedno raztočem učinkom v stotisoč družinah použita.

Kathreiner Kneippova sladna kava

je tam, kjer se zavoljo zdravja bobova kava prepove, najboljši nadomestek.

